

Alexandre Horn

Vad är sanningen om soldaterna från Azovregementet som blev dödade i ett fängelse i Donbas?

Ur *Libération*, 3 augusti 2022

Det har framförts flera olika mer eller mindre motstridiga uppgifter om dödandet av över 50 ukrainska krigsfångar som fanns i ryskt fångenskap.

Följande artikel ger en ganska balanserad redogörelse för vad som är känt om denna otäcka händelse. Men sista ordet är säkerligen inte sagt. Nya uppgifter och argument framkommer hela tiden. Det talas även om att FN vill utreda det hela.

Allra sist (efter artikeln) ges länkar till aktuella artiklar om frågan i svensk dagspress.

MF

Över femtio ukrainska krigsfångar dödades i Olenivkafängelset. Ukraina och Ryssland beskyller varandra för dödandet men flera saker reser frågetecken kring den roll ryska styrkor spelat.

Natten mellan den 28 och 29 juli dödades ett stort antal ukrainska krigsfångar, som hölls fångna i Olenivkafängelset, beläget på det område som kontrolleras av den självutnämnda republiken Donetsk i Donbas. Officiella representanter för denna talar om 53 döda och 75 sårade. De dödade var medlemmar av Azovregementet, som deltagit i striderna om Azovstal ända till Mariupols fall. Ukraina och Ryssland beskyller varandra för att vara skyldiga till massakern, men det finns saker som talar emot Moskvas version och reser frågetecken kring hur det gick till när dessa ukrainska soldater dödades.

Den 29 juli gick ryska myndigheter och representanter för republiken i Donetsk snabbt ut med en rad deklARATIONER om händelsen. Enligt dem var det hela glasklart: en ukrainsk attack med de Himars-raketer som USA försett Ukraina med och som fått stor publicitet för sin förmåga att med precision slå till mot ryska trupper. I en videofilm den 29 juli var den ryska arméns språkrör helt säker: ”I kväll har regimen i Kiev avsiktligt gjort sig skyldig till en blodig provokation. Det provisoriska fängelset nära Olenivka, där ukrainska krigsfångar hålls - bl a soldater från Azovgruppen, träffades av en Himars-raket. [...] Denna upprörande provokation syftade till att skrämja ukrainska militärer och hindra dem från att kapitulera.” Den statliga ryska televisionen och en del andra outlets för Moskvas propaganda visade också flera videor från det sönderskjutna fängelset. Där kunde ses en röra av sönderbrända sängar och en rad stympade och förkolnade kroppar, som de ryska kamerorna filmat utan återhållsamhet.

Legosoldater från Wagnergruppen

Påståenden som omedelbart förnekades av Kyiv. ”Ukrainas armé åtlyder helt och hålla alla gällande principer i internationell rätt och har aldrig ägnat sig åt, eller ägnar sig åt, att bomba civil infrastruktur, i synnerhet inte platser där krigsfångar hålls inspärrade”, försäkrade armén i en kommuniké. Ukrainas utrikesminister gick ett steg längre och anklagade direkt Ryssland för att ligga bakom attacken. ”Ryssland har gjort sig skyldigt till ytterligare en förfärlig krigsförbrytelse genom att bomba en fängelseinstitution i den ockuperade regionen i Olenivka, där ukrainska krigsfångar satt”, sade Dmytro Kuleba på Twitter.

Den ukrainska underrättelsetjänsten kom också med en kommuniké den 29 juli, där man direkt pekade ut legosoldater från Wagnergruppen som skyldiga. Enligt den kommunikén

skulle det röra sig om en fullt avsiktlig handling med som främsta syfte att avleda uppmärksamheten från en förskingring av medel avsedda för skötseln av lägret för krigsfångar.

De dödade i Olenivka var inte vilka krigsfångar som helst, utan i huvudsak överlevande från belägringen av Mariupol. Dessa soldater från Azovregementet har upphöjts till nationalhjältar. De hade ingått bland dem som i innanmätet till stålverket Azovstal i det längsta, ända till kapitulationen den 20 maj, stått emot de ryska attackerna i Mariupol. Fängslandet av dem hade skett under omfattande uppmärksamhet i ryska medier. Och Azovregementet, en gång grundat av nynazister, står i centrum för den ryska propagandans hamrande om att invasionen av Ukraina skett för att ”de-nazifiera” landet.

Den ryska versionen håller inte

Två versioner står således mot varandra, men det finns flera inslag som direkt motsäger Moskvas version. Enligt ryssarna har fångarna dödats av en ukrainsk salva, och närmare bestämt en eller flera missiler avlossade med hjälp av Himars. Problemet är att en analys av incidenten motsäger den versionen. En sådan analys har bl a gjorts av Marc Garlasco, militär rådgivare hos PAX, en nederländsk NGO. Garlasco har tidigare varit anställd av Pentagon, är specialist på analyser av avlossade salvor och har för FN:s räkning utrett krigsbrott i Afghanistan, Irak, Syrien och Libyen. Han utbildar också för närvarande personal som arbetar med att utreda krigsbrott i Ukraina.

I en intervju med *Libération* säger han: ”Det finns inte tillräckligt klara bevis för att säga exakt vad som skett - det finns flera möjligheter - men ett är säkert, det var inte en salva avlossad med hjälp av Himars. Det är kort och gott inte möjligt.” Vad får honom att vara så säker på sin sak? Avsaknaden av någon krater eller förekomsten av granatsplitter på taket till anläggningen och dessutom att sängar och väggar fortfarande fanns kvar efter explosionen, vilket framgår av de bilder ryssarna själva spridit. Enligt Garlasco skulle en tänkbar möjlighet vara en termobarisk laddning, vapen med särskilt stor förstörelsekraft: en detonation med den sortens projektil leder till att ett bränsle pulveriseras, antänds och slukar all luft i närheten. Följden blir en kombination av hetta och chockvåg. Ryssland förfogar över sådana vapen och har medgett att man använt sig av dem sedan invasionen startade. Det är inte förbjudet att använda dem, men det är strängt omgärdat av krigslagarna, Marc Garlasco understryker ändå än en gång att det i fallet Olenivka inte finns tillräckligt med bevis för att med säkerhet kunna avgöra vilken sorts projektil som använts.

Massgrav

Ryska representanter fortsätter visserligen att hamra på om Himars, men i övrigt förefaller de bevis man lagt fram tämligen magra. I en sekvens som den 29 juli sändes på Kanal Telegram från den ryska arméns tv-kanal *Zvezda* ses en man iförd hjälm och med en mikrofon i handen bestämt slå fast vid ett bord med diverse metallbitar utplacerade att ”utredningen har redan hittat fragment av Himars-raketer. Här ser vi dem. Det finns till och med stora bitar, som den här, eller den där. [Den här är så stor] att den är svår att lyfta. Alla de här delarna kommer att användas som bevis vid en kommande rättegång”. Bedömer som *Libération* talat med är kategoriska i det avseendet: de delarna bevisar ingenting och det kan helt enkelt röra sig om vilka vrakdelar som helst. I synnerhet som Ryssland alltsedan kriget startade systematiskt, under mycket buller och bång och mer eller mindre sammanhängande, anklagar Ukraina för att ha legat bakom en rad attacker.

Men frågetecknen runt denna massaker upphör inte där. Om den ryska arméns språkrör först påstod att ”åtta anställda vid detta fångläger åsamkats mer eller mindre allvarliga skador” sade försvararen av mänskliga rättigheter i den självutnämnda republiken Donetsk, Daria Morozova, senare i en annan intervju på samma officiella kanal (*Zvezda*) att ”turligt nog blev ingen av de

anställda vid det provisoriska fånglägret skadad, de mår bra. Dessvärre blev bara fångarna skadade”. Ett konstaterande som väcker frågan om huruvida personalen varit informerad i förväg, i synnerhet som satellitbilder visar att denna salva var mycket noga riktad mot en enda byggnad.

Förutom satellitbilder, som tagits före och efter, har flera analytiker noterat en del skumma inslag. Videofilmer som tagits i fängelset i början av juni har sammanställts av analytikern Oliver Alexander. Av de bilderna framgår att fångarna vanligtvis inte var förlagda i den byggnad som nu attackerades, utan snarare norr om fängelset. Än värre: andra satellitfoton visar att vad som kan vara massgravar grävdes mellan den 18 och 21 juli, för att sedan delvis vara fyllda på bilder tagna den 30 juli, dagen efter massakern.

Till den kan tillfogas att bara några timmar efter den blodiga attacken, den 29 juli, spred officiella företrädare som ryska ambassaden i Storbritannien uppmaningar att avrätta medlemmar av Azov, ”inte genom en avrättningspluton, utan genom hängning, för det rör sig inte om riktiga soldater. De förtjänar att dö förödmjukade”.

Ett sista, men inte det minsta, problem: en oberoende utredning, enda sättet att kunna nå klarhet i vad som hänt de ukrainska soldaterna, verkar för tillfället utesluten. En delegation från Internationella Röda kors-kommittén har inte släppts fram till Olenivka. I meddelanden på twitter, publicerade den 30 juli, sade Internationella Röda korset i Ukraina att man blivit vägrad att komma i närheten av fängelset. Enligt den Genèvekonvention som reglerar krigslagarna är detta emellertid något obligatoriskt.

Förvrängda Pentagoncitat

I Frankrike har en rad sajter spridit påståenden om att USA:s underrättelsetjänst, via Pentagon, skulle ha ”erkänt att Kyiv oavsiktligt beskjutit Jelenovka”. Det påståendet kom första gången från den ryska sajten *Gazeta* (inte självständig från Kreml). Men denna uttrycker sig i konditionalis, utan närmare precisering.

I själva verket tycks citatet röra sig om en grov förvrängning av en mening i en re-transkription av en ”background briefing” (informell frågor-och-svar stund) i Pentagon, som den 29 juli publicerades på dess webbsajt.

Två företrädare för underrättelsetjänsten utfrågas av journalister om attacken på Olenivka. Och innehållet i svaret har inte mycket att göra med något som skulle ge Ukraina skulden: ”Vi får samma rapporter som ni. [...] Jag har inga slutgiltigt att komma med om vad som skett. Jag ber er därför [...] att iaktta en viss försiktighet beträffande vad ryssarna uppger.” På frågan om att en Himars-raket eventuellt använts säger den andra företrädaren, även han, att de delar som ryssarna visat upp inte betyder någonting. Men han betonar ändå att det inte går att för tillfället med säkerhet säga vad som hänt och vem som är skyldig. För att sedan tillägga: ”Om det rörde sig om en ukrainsk attack kan jag försäkra er [...] att de inte gjort det avsiktligt, eller hur? De hyser större omsorg om sitt folk, om sina civila och militärer i den egna armén.”

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips

[Många tecken på avsikt bakom fångelseattack](#) (*Aftonbladet* 4/8 2022)

[USA: Ryssland planerar falska bevis för attack](#) (*Expressen* 4/8 2022)

[Fångar från Azovstälverket dödade i attack mot läger](#) (DN 30/7 2022)

[Många tecken på avsikt bakom fångelseattack](#) (*SvD* 4/8 2022)

Se även: [”Absolut ondska”: Inne i det ryska fånglägret där tiotals ukrainare blev brända till döds](#)